4-ŞÖBA · QIŞLOQ XÖJALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRIŞ

OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI VA BIOTEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH ORQALI IJTIMOIY-IQTISODIY FAROVONLIKKA ERISHISH BOSQICHLARI

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali, 3-kurs talabasi
Tulibaeva Regina

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311150
NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus
SAHIFALAR
696–698
NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Tulibaeva R. Oziq-ovqat xavfsizligi va biotexnologiyalarni rivojlantirish orqali ijtimoiy-iqtisodiy farovonlikka erishish bosqichlari // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 696–698. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311150

ANNOTATSIYA *Ushbu ilmiy tezisda oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash va zamonaviy biotexnologik usullarni joriy etish orqali mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy farovonlikka erishishning konseptual bosqichlari tadqiq etilgan. Agrosanoat majmuasida innovatsiyalarni qo‘llash, aholining sifatli va xavfsiz oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojini qondirish hamda iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash mexanizmlari tizimli tahlil qilingan.*

KALIT SO‘ZLAR biotexnologiya, oziq-ovqat xavfsizligi, ijtimoiy-iqtisodiy farovonlik, agrar sektor, innovatsiya, hosildorlik, barqaror rivojlanish.

KIRISH

Yangi ming yillikda global iqlim o‘zgarishi, suv resurslarining kamayishi va aholi sonining shiddat bilan o‘sib borishi butun dunyo hamjamiyati oldiga oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashdek jiddiy vazifani qo‘ymoqda. O‘zbekiston Respublikasida ham qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish va aholining ijtimoiy-iqtisodiy farovonligini oshirish davlat siyosatining eng muhim ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ijtimoiy-iqtisodiy farovonlik bevosita jamiyatning har bir a’zosi sog‘lom va faol hayot kechirishi uchun yetarli miqdorda, sifatli va xavfsiz oziq-ovqat bilan ta’minlanganligiga bog‘liq. Bu maqsadga erishishda zamonaviy ilm-fanning eng ilg‘or yo‘nalishi bo‘lgan biotexnologiyalar hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Biotexnologik usullar o‘simliklar va hayvonlar mahsuldorligini oshirish, kasalliklarga chidamli yangi nav va zotlarni yaratish, shuningdek, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash hamda saqlash jarayonlarini tubdan yaxshilash imkonini beradi.

BIOTEXNOLOGIYANING OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGIDAGI O‘RNI

Biotexnologiya — bu tirik organizmlar, ularning tizimlari yoki biologik jarayonlardan ishlab chiqarishda va texnologik muammolarni hal qilishda foydalanishdir. Oziq-ovqat

xavfsizligi tizimida ushbu soha quyidagi muhim vazifalarni bajaradi:

- **Genetika va seleksiya:** Qurg‘oqchilikka, sho‘rlanishga va zararkunandalarga chidamli ekin navlarini hamda yuqori mahsuldor chorva zotlarini yaratish.
- **Oziq-ovqat sifati nazorati:** Mahsulotlar tarkibidagi zararli moddalar, toksinlar va patogen mikroorganizmlarni ekspress-metodlar (masalan, PZR tahlillari) yordamida tezkor aniqlash.
- **Bio-konservatsiya:** Mahsulotlarning yaroqlilik muddatini uzaytirish va tabiiy xususiyatlarini saqlab qolish uchun foydali mikroorganizmlardan foydalanish.

IJTIMOIY-IQTISODIY FAROVONLIKKA ERISHISHNING BOSQICHLARI

Biotexnologik innovatsiyalar orqali oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash va ijtimoiy-iqtisodiy farovonlikka erishish jarayoni o‘zaro bog‘liq bo‘lgan to‘rtta asosiy bosqichni o‘z ichiga oladi:

1-BOSQICH: ILMIY-TEXNIK BAZANI SHAKLLANTIRISH VA FUNDAMENTAL TADQIQOTLARNI QO‘LLAB-QUVVATLASH

Iqtisodiy farovonlikning poydevori kuchli ilmiy salohiyat hisoblanadi. Bu bosqichda davlat tomonidan biotexnologiya va veterinariya sohasidagi laboratoriyalar moddiy-texnik bazasini zamonaviylashtirish, xalqaro andozalarga mos jihozlash talab etiladi. Oliy ta’lim va ilmiy-tadqiqot institutlari o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish orqali yuqori malakali yosh kadrlar tayyorlash tizimi yo‘lga qo‘yiladi. Ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish uchun dastlabki startap loyihalar va grantlar ajratiladi.

2-bosqich: Biotexnologik innovatsiyalarni amaliyotga va ishlab chiqarishga joriy etish

Ushbu bosqichda laboratoriya sharoitida olingan ijobiy natijalar bevosita dala va chorvachilik xo‘jaliklariga ko‘chiriladi. Masalan, in-vitro usulida yetishtirilgan viruslardan xoli kartoshka urug‘lari yoki intensiv mevali bog‘ ko‘chatlarini ommaviy kovinaytirish yo‘lga qo‘yiladi. Chorvachilikda esa sun’iy urug‘lantirish va embrionlarni ko‘chirib o‘tkazish kabi biotexnologik usullar yordamida podaning genetik salohiyati yaxshilanadi, bu esa go‘sht va sut ishlab chiqarish hajmini keskin oshiradi.

3-bosqich: Oziq-ovqat sifati va xavfsizligi standartlarini xalqaro darajaga olib chiqish

Ishlab chiqarish hajmi oshgandan so‘ng, ichki va tashqi bozorda iste’molchilar ishonchini qozonish uchun mahsulot xavfsizligi birinchi o‘ringa chiqadi. Mamlakatda xalqaro ISO, HACCP va Global G.A.P. standartlari keng joriy etiladi. Xavfsiz, ekologik toza va biologik qiymati yuqori bo‘lgan mahsulotlar nafaqat aholi salomatligini mustahkamlaydi, balki milliy mahsulotlarimizning xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini ta’minlab, eksport salohiyatini tubdan kengaytiradi.

4-BOSQICH: AHOLI FAROVONLIGI, KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISH VA IQTISODIY BARQARORLIK

Yakuniy bosqichda agrar sektor va qayta ishlash sanoatining biotexnologiyalar negizida rivojlanishi iqtisodiy zanjir reaksiyasini yuzaga keltiradi. Qishloq joylarda yangi yuqori texnologik ish o‘rinlari yaratiladi, dehqon va fermer xo‘jaliklarining daromadlari barqaror o‘sadi. Arzon, sifatli va xavfsiz oziq-ovqat mahsulotlarining mo‘l-ko‘lligi aholining yashash

darajasini oshiradi, oziq-ovqat inflyatsiyasini jilovlaydi va natijada mamlakatning umumiy ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligi hamda farovonligini kafolatlaydi.

MUAMMOLAR VA STRATEGIK YECHIMLAR

Bugungi kunda mamlakatimizda ushbu bosqichlarni muvaffaqiyatli bosib oʻtishda qator toʻsiqlar mavjud. Bularga mahalliy ilmiy ishlanmalarning ishlab chiqarish bilan aloqasi sustligi, zamonaviy reagentlar va laboratoriya jihozlarining importga bogʻliqligi hamda tadbirkorlarning biotexnologik xizmatlardan foydalanish boʻyicha koʻnikmalari yetarli emasligini keltirish mumkin.

Ushbu muammolarni hal etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim:

- Davlat va xususiy sektor hamkorligini (PPP) rivojlantirish orqali biotexnologik loyihalarga investitsiyalarni jalb qilish.
- Veterinariya meditsinasi va biotexnologiya sohasidagi xalqaro hamkorlikni kengaytirish, xorijiy ilgʻor tajribalarni transfer qilish.
- Joylarda oziq-ovqat xavfsizligi boʻyicha nazorat laboratoriyalarini toʻliq raqamlashtirish va shaffof tizimni yaratish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash va biotexnologiyalarni agrosanoat majmuasiga tizimli joriy etish — shunchaki agrar masala emas, balki mamlakatning milliy xavfsizligi va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligining garovidir. Maqolada keltirilgan toʻrt bosqichli modelni izchil amalga oshirish orqali resurslarni tejash, ichki bozorni sifatli oziq-ovqat bilan toʻyintirish va aholi farovonligini yangi bosqichga olib chiqish mumkin. Bunday kompleks yondashuv barqaror qishloq xoʻjaligini shakllantirishda muhim poydevor boʻlik xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyev SH.M. Yangi Oʻzbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: „Oʻzbekiston“, 2022. – 416 b.
2. Toʻrayev O.R. Zamonaviy biotexnologiya asoslari va oziq-ovqat xavfsizligi. – Toshkent: „Fan va texnologiyalar“, 2021. – 248 b.
3. Smith J., Johnson A. Biotechnology in Agriculture and Food Security // International Journal of Agricultural Sustainability. – 2023. – Vol. 15, No. 3. – Pp. 112-125.
4. Xudoyberdiyev Gʻ.A. Veterinariya va chorvachilikda innovatsion texnologiyalardan foydalanish // Agro Ilm jurnali. – 2024. – №2. – 45-48-b.

https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311150